

LEVHA HAREKETLERİ VE VOLKANİZMA

Volkanizma; yer kabuğunun derinliklerinde bulunan magmanın (erimiş kayalar), gazların ve diğer malzemelerin yüzeye veya yüzeye yakın bir noktaya ulaşma sürecidir. Volkanizma, Dünya'nın tektonik yapısına bağlı olarak meydana gelen olaylardır ve yeryüzünün şekillenmesinde önemli rol oynar. Volkanik bölgelerdeki püskürme ve patlamalar tehlikeli doğa olaylarından biridir. Buna karşın volkanik araziler; metal türü madenlere, mineral yönünden zengin topraklara, sıcak su kaynaklarına sahip olması gibi nedenlerle insan yaşamı için çekici alanlardır. Volkanik faaliyetler, oluşum yerine göre yüzey ve derinlik volkanizması olmak üzere ikiye ayrılır.

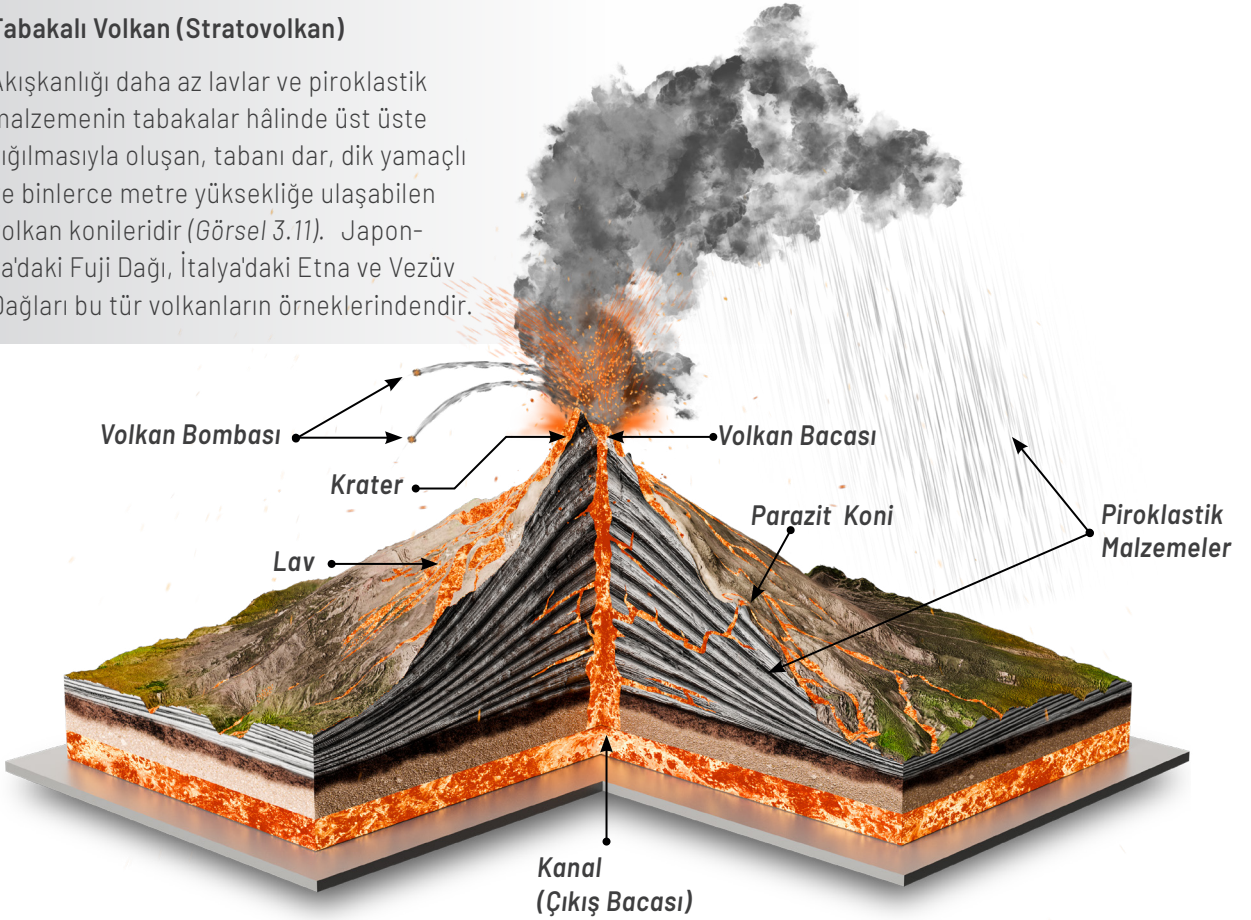
Yüzey Volkanizması: Magmanın, levha sınırlarındaki kırık hatları veya levhaların iç kesimlerindeki zayıf noktalardan yüzeye çıkmasıdır. Volkanik faaliyet ge-

nelde bir püskürme şeklinde gerçekleşir. Volkanik püskürme ile **lav**, büyük hacimde **gaz** ve **piroklastik malzemeler (tuf, kül, parçalanmış kaya, lav bombaları)** açığa çıkar. Yüzey volkanizması sonucu **volkan konileri**, volkanlarda püskürmenin gerçekleştiği ağız kısımlarında oluşan **krater** ve **kaldere** çukurları, **tuf platoları**, yer altından patlamayla gaz çıkışı yaşanan yerlerde oluşan **maar çukuru** gibi oluşumlar meydana gelir. Yüzey volkanizması genelde iki farklı şekilde gerçekleşir. Bunlar:

Merkezî Püskürme: Magmadan gelen lavların ve piroklastik malzemelerin bir noktadan yüzeye çıkmasıdır. Merkezî püskürme sonucu genelde üç farklı türde volkan konisi oluşur. Bunlar tabakalı volkan (stratovolkan), kalkan volkan ve tuf konisidir.

Tabakalı Volkan (Stratovolkan)

Akışkanlığı daha az lavlar ve piroklastik malzemenin tabakalar hâlinde üst üste yığılmasıyla oluşan, tabanı dar, dik yamaçlı ve binlerce metre yüksekliğe ulaşabilen volkan konileridir (Görsel 3.11). Japonya'daki Fuji Dağı, İtalya'daki Etna ve Vezüv Dağları bu tür volkanların örneklerindendir.

Görsel 3.11: Tabakalı volkan